Vpády Slovanů na Balkán za vlády Justinianovy.

Napsal L. Niederle.

I.

O vpádech, jimiž se počalo velké stěhování Slovanů na Balkán, poučují nás předem prameny současné, jež právě pro VI. století speciálně pro dobu vlády Justinianovy jsou poměrně hojné a cenou svou vynikají nad prameny století předcházejících i pozdějších.

Přede všemi stojí *Prokopios* se svými Dějinami válek Justinianových, z nichž prvých sedm knih napsáno bylo r. 550 nebo 551, osmá nejméně o 3 leta později. Vedlejší jeho spisy, *Ἀνέκδοτα* (Historia arcana) a spis *Περὶ κτισμάτων* (De aedificiis), mají jen málo o Slovanech, ač i tu věci zajímavé a důležité, jak uvidíme. Nejvíce je uloženo v Dějinách válek. Prokopiova cena pro nejstarší dějiny jihoslovanské nezáleží však jenom v poměrném množství zpráv, ale i ve značné hodnověrnosti, s kterou dílo své psal, a konečně v tom, že byl současníkem událostí, jež popisuje, že se mnohých osobně účastnil anebo aspoň znal terrain, na němž se odehrávaly dějiny barbarských vpádů. Byltť vojenským úředníkem v družině Belisarově. Užívání Prokopia usnadňuje dnes dvoje dobré vydání, D. Comparettiho ve »Fonti per la storia d'Italia. Scrittori«. Secolo VI. (Roma 1895—98), a zejména vydání J. Hauryho v bibliothece Teubnerské, jež právě vyšlo.

Srovnány s Prokopiem, stojí všechny ostatní řecké prameny daleko za ním. Při tom bych však, pokud se Slovanů týče, na druhé místo kladl historii vlády Justinianovy v letech 552—558 psanou současníkem *Agathiem*; pokračování její (r. 558—582) od *Menandra* zv. *Protektora* líčí už dobu po Justinianovi. V zachovaných částech dalších historiků VI. století, *Euagria*, *Nonnosa*, *Theofana Byzantského*, *Jana z Epifanie*, *Theofylakta Simokatta*, není o Slovanech doby Justinianovy ničeho, ač na př. první vládu Justinianovu dosti obšírně líčí. Spis o dějinách Justina a Justiniana, jejž napsal *Hesychios Milétský*, je vůbec ztracen, a *Theofilova* biografie cís. Justiniana právem se dnes pokládá za apokryf XVII. století.[1]) V kronikách byzantských k slovanským dějinám téže doby je zmínek pomálu a redukují se téměř všechny na Prokopia nebo Agathia. Kronika *Jana z Antiochie* nemá ničeho, *Georgios Synkellos* a *Nikeforovo Χρονογραφικὸν σύντομον*, *Georgios Hamartolos* z po-

[1]) *Krumbacher*, Gesch. der byz. Literatur. 2. Aufl. München 1897, str. 237.

zdějších *Zonaras*, *Glykas*, *Leon Grammatikos* rovněž ne, o menších ani nemluvě. Kronika *paschální* uvádí jen jednou titul *Ἀντικός*, *Malalas*, *Theofanes Confessor* a *Kedrenos* opakují jedinou zmínku o vpádu r. 558. Zkrácený překlad Theofana pořízený biblioth. *Anastasiem* nemá však ani toho. Z theologických spisů traktát připisovaný *Caesariovi Nazianskému* předvádí podivnou zprávu o Slovanech na Dunaji, ale není jisto, týká-li se zpráva ta vskutku doby kolem r. 530, k němuž se spis podle Müllenhoffa vročuje.[1]) Dokladu z hagiografické literatury neznám.

Obrátíme-li se k pramenům latinským, tu *Jordanis*, jinak jeden z hlavních pramenů VI. století, jenž sám žil v Byzanci a psal tam k r. 551 dějiny, nepřináší k historii slovanských vpádů ničeho, mimo povšechné poznámky a ovšem jinak předůležité zprávy o vymezení sídel Slovanů a jihoruských Antů na sever od Dunaje. Z menších latinských kronik sluší ještě uvésti kroniku comesa *Marcellina*, jenž žil a psal v Cařihradě k r. 534 a zmínku má o vpádech Getů — patrně Slovanů. Jinak nenašel jsem ničeho o Slovanech doby Justinianovy; kronika *Jana opata Biclarského* má zprávy teprve o době pozdější, kronika afrického biskupa *Victora* zmiňuje se sice o vpádech, ale Slovanů neuvádí. Nanejvýše dlužno ještě vzpomenouti *Corripa*, jenž má v básni na počest Justinovu temnou zmínku o vítězstvích Justinianových nad Gety (Slovany?), a *Paula*, jenž v Historii Langobardů vzpomíná také titulu Justinianova »Anticus«.

Prameny orientální, pokud jsou dobou blízké a pokud jsou nám zachovány přímo nebo ve výtazích pozdějších historiků, nepřinášejí o Slovanech doby Justinianovy téměř ničeho. Teprve pro dobu o něco pozdější (Tiberiovu) důležit je relativně *Michal Syrský*, *Jan z Nikia* a *Jan Efezský*. *Barhebreus* má jen nepatrnou zmínku k době Justiniana I., více pro dobu pozdější. *Zacharius Rhetor* nemá o Slovanech ničeho. Jiné kroniky nejsou dosud vydány v překladech.

II.

Než přistoupím k vlastnímu vylíčení slovanských výbojů doby Justinianovy, musím předem otevřeně přiznati, že, přečteme-li výše uvedené zpravodaje událostí VI. století, a hlavně Prokopia, Jordanise, Marcellina, Agathia, zůstane nám nepopíratelně dojem, *že* Slované byli v té době dole na Balkáně elementem novým, *kterého tu před tím nebylo.* Nikde nehovoří zmínění autorové (ba ani ne-

---

[1]) Srv. *Müllenhoff*, DA. II. 34, 367 a Arch. f. sl. Phil. I. 290 sl. *A. Vasiljev* klade jej nově do IV. stol. (Виз. Врем. 1898, 406), k čemuž se však zatím, přihlížeje k obsahu disputace, přidati nemohu. Ale věc zasluhuje nového rozboru a ocenění.

dávají mezi řádky vyčísti) o tom, že by Slované už v stoletích předcházejících seděli v některých končinách balkánských ve smyslu těch theorií, které usídlovaly Slovany už od doby Kristovy na Balkáně, nehledě ani k theoriím, jež hlásaly autochthonism Slovanů, prohlašujíce Thráky a Illyry za Slovany. Jsem čtením těchto zpravodajů přesvědčen, že značnějšího osídlení slovanského před VI. stol. v oblasti náležející říši východní nebylo. Mám sice řadu důvodů, na základě jichž soudím, že se vpády slovanské počaly mnohem dříve, ale tu patrně vždy šlo o vpád, jenž neměl za následek trvalého osídlení celých krajů, nýbrž nanejvýš jen to, že zástupy výbojníků rozbité voji římskými zůstaly seděti na roztříštěných místech a v jednotlivých osadách, ztrácejíce se ve vrstvě starých obyvatel a hojných germánských kolonistů.[1]) Jen na jediném místě v severozápadním cípu poloostrova domnívám se, že Slované už od II.—III. stol. po Kr. pronikali přes Sávu, zabírajíce pruh země podél řeky Vrbasu,[2]) — ale i toto osídlení nebylo značné a bylo brzy buď umenšeno nebo docela vyhubeno vpády gotskými. Jinak o nějakých větších sídlech Slovanů uvnitř Balkánské pevniny nemůže býti před VI. stol. řeči, — to nám Prokopios jistě správně, třebas jen negativně dosvědčuje.

Ale tím chci říci jen, že Slované před VI. stoletím neusadili se pevněji ve vnitrozemí Balkánu; úzký pruh při severní hranici posávskodunajské výslovně vyjímám. Zde už, nehledě ani k zabrání dolního Vrbasu, o němž jsem se zmínil, — na jisto aspoň před r. 527, ba podle všeho už před koncem V. stol. Slované přestoupili Dunaj a na několika místech pevně se zachytili na jeho pravém břehu.

Obvyklá these, podle níž na základě Prokopiova svědectví slovanské vpády za Dunaj teprve od nastolení Justinianova, od r. 527, jsou historicky doloženy, není zcela správná, ani přihlížíme-li k samotnému Prokopiovi. Prokopios praví sice několikráte, že od počátku vlády Justinianovy říše trpěla stálými vpády severních barbarů, mezi nimiž uvádí výslovně Slovany a Anty.[3]) Ale tím ovšem

[1]) Tak bych vykládal existenci několika roztroušených malých osad z doby před VI. stol., jejichž jména zní příliš slovansky. — [2]) Doklad pro to vidím hlavně v tomto: Jméno dnešního Vrbasu objevuje se už v I. stol. u Plinia (III. 148) ve formě příbuzné *Urpanus*, ale formu tu neodvažuji se vykládati za latinisovaný slovanský Vrbas, poněvadž se shoda může vyložiti tím, že Slované přišedše staré domácí jméno přizpůsobili si ve slov. Vrbas, jako ze Strymonu učinili Strumu nebo z Ulpiany Lipljan. Ale na mapě Peutingerské, pocházející z III. stol., není více Urpanus, nýbrž zápis *Vrbate*, což není nic jiného než ablativní tvar (obvyklý v itinerářích) od *Vrbas*, *tedy už od formy slovanské*. Patrně se v té době už na dolním toku řeky při ústí do Sávy nalézaly kolonie slovanské, pro něž ostatně nasvědčují i jiné věci. — [3]) Byzantští zpravodajové VI. stol. (a také Jordanis) rozdělují Slovany útočící do říše na 2 velké skupiny: Slovany vlastní na západ od dolního Dunaje, a Anty na východ od ústí dunajských až k Dněpru. Anti jsou tedy

není ještě řečeno, že vůbec vpády ty nastaly teprve rokem nastolení, totiž r. 527. Stejně nemožné je stanovisko, podle něhož koncem V. a počátkem VI. stol. jedinými nebezpečnými nepřáteli říše na Dunaji byli Bulhaři a Hunnové, zatím prý co Slované byli ještě daleko na severu vzdáleni od říšské hranice podunajské.

Ukázal jsem již v článku uveřejněném v Jagićově Archivu f. sl. Philologie (XXV. 307 sl.), že tomuto kategorickému oddálení Slovanů na sever chybí všechna pravděpodobnost už předem, přihlédneme-li k historii Podunají v století III.—V., i když při tom necháme úplně stranou nehodnověrnou zprávu Mojžíše Chorenského, které jsem se také dovolával. Slované jsou už od III. století po Kr. (ba pro mne už od I. stol.) bezpečně doloženi na levém břehu dolního Dunaje, a to ubírá svrchu uvedenému stanovisku, Slovany ještě v VI. stol. oddalujícímu, předem všechnu půdu.

Ale můžeme jíti dále a na základě samého Prokopia ukázati, že historicky ověřené útoky staly se už před nastoupením Justinianovým.

Prokopios. De aed. IV, 7, dí předně, že mezi pevnostmi, jež Justinian restauroval na Dunaji, — velká restaurace pevnostního systému říše provedena byla v prvé době vlády Justinianovy, dokud měl ještě energii a pevnou vůli čeliti vpádům barbarů [1]) — byly také dvě tvrze *Ἄδινα* a *ὀχύρωμα Οὐλμιτῶν* [2]), jinde nejmenované. Jména obou nejsou rázu slovanského, ale o obou se dí, že tam seděli Slované, a o druhé docela, že byla už dlouhou dobu v rukou Slovanů. Tvrz Adina ležela kdesi v Moesii při Dunaji, tvrz Ulmitů v Skythii (Dobrudži). Srv. o tom na konci článku. Je zde tedy přímá a hodnověrná zpráva, že Slované přešli výbojně dolní Dunaj a usadili se na pravém jeho břehu už *dávno* před restaurací těchto tvrzí, jež spadá nejspíše do let třicátých, a z toho vidíme, že Slované jistě činili vpády přes Dunaj aspoň na počátku VI. stol., ne-li docela na konci V. Už to mám za dostatečný doklad pro datování vpádů před r. 527. Jinak by byl Prokopios sotva užil označení *»βαρβάρων δὲ Σκλαβηνῶν ἐπὶ χρόνου μῆκος ἐκείνῃ τὰς ἐνέδρας πεποιηκότων«*.

Druhý doklad poskytuje týž spisovatel ve svých dějinách válek gotských v kn. III., kap. 40, kde vykládá, proč Slované, kteří

---

také Slované, ačkoliv jinak existence jejich a poměr k ostatním slovanským kmenům je historickým problémem. Jednotlivá osobní jména antská jsou zřejmě slovanská. — [1]) O tom, jak Justinianos v pozdější době ztratil tuto energii a na místo ní počal vpády barbarů odvraceti zlatem, srv. Agathia V. 14. Menander 1. Zacharias rhetor 168, dí že Justinian na počátku své vlády rekonstruoval obranný systém říše. Srv. i Prokopios De aedif. IV., 1. a 5. a zejména Jana z Nikia c. 90 (Journal asiatique XII. 328). — [2]) Tvar sing. jest nejistý, neboť jméno zapsáno pouze ve formě gen. *Οὐλμιτῶν*. Ale vzhledem k tomu, že se připomínají v starověku ještě dvě osady Ulmus zvané (srv. dále str. 145), jde tu patrně o jméno analogické.

r. 550 mířili na Soluň, uslyševše, že římský vůdce Germanos, synovec Justinianův, táhne proti nim a jest už v Srědci, dostali strach a ustoupili do Illyrie. Měliť prý ho v dobré paměti z let minulých, kdy Germanos jednou, za vlády Justinovy, jako vůdce vojsk thráckých slovanské Anty vpadlé do říše na hlavu porazil a téměř na dobro zničil: »Ἡνίκα Ἰουστῖνος ὁ Γερμανοῦ θεῖος τὴν βασιλείαν εἶχεν, Ἄνται, οἳ Σκλαβηνῶν ἄγχιστα ᾤκηνται, Ἴστρον ποταμὸν διαβάντες στρατῷ μεγάλῳ ἐσέβαλλον ἐς Ῥωμαίων τὴν γῆν. ἐτύγχανε δὲ Γερμανὸν βασιλεὺς Θρᾴκης ὅλης στρατηγὸν καταστησάμενος οὐ πολλῷ πρότερον. ὃς δε ἐς χεῖρας ἐλθὼν τῷ τῶν πολεμίων στρατῷ κατὰ κράτος τε μάχῃ νικήσας σχεδόν τι ἅπαντας ἔκτεινε, κλέος τε μέγα ἐκ τοῦ ἔργου τούτου ὁ Γερμανὸς ἐς πάντας ἀνθρώπους καὶ διαφερόντως ἐς τούτους δὴ τοὺς βαρβάρους περιεβάλλετο.«

Na tomto místě, ačkoliv rukopisy mají Ἰουστῖνος, emendují vesměs vydavatelé: Ἰουστινιανός. Tak učinil už jesuita Claudius Maltretus a po něm Dindorf v bonnském Corpusu, a nově Comparetti i Haury, a to, jak mi Haury sám sdělil, jen z té příčiny, že císař je zde označen jako strýc »θεῖος« Germanův, a vlastním strýcem byl Justinian, kdežto Justinos byl už strýcem druhého stupně (strýc Justinianův). Mimo to však nepochybuji, že i obvyklá these, podle níž výboje slovanské se počaly teprve za Justiniana, měla vliv na opakování této emendace, kterou však sám nemohu uznati za správnou. Navrhuji restituci textu rukopisného z těchto důvodů.

Předně dlužno míti na zřeteli, že rukopisy *všechny* mají Ἰουστῖνος, a následkem toho mohli bychom k opravě přikročiti jediné tehdy, kdyby jméno Justinovo zde z důvodů věcných bylo nemožné, ať lexikálných ať historických, — konkretně řečeno, kdyby θεῖος nemohlo býti vůbec použito ve smyslu strýce druhého stupně, nebo kdyby Germanos nebyl mohl míti před r. 527 velení v Thrakii, nebo kdyby vůbec positivně bylo někde potvrzeno, že před r. 527 žádného útoku Slovanů do říše nikdy nebylo. Ale ani jednoho ani druhého ani třetího není. Je pravda, slovo θεῖος značí vlastního strýce v poměru k bratrovci (ἀνεψιός Prok. III. 37); tím byl Germanovi Justinian, a jiného dokladu pro užití slova θεῖος ve smyslu poměru Justinova ke Germanovi po ruce zatím nemám. Ale jakým jiným slovem mohl Řek vyjádřiti toto vzdálenější strýcovství? Neužíváme my též označení strýc pro strýce druhého stupně? Myslím, že všeobecně, a tak nepřesně bylo asi užíváno i v Řecku; proto nemůže význam slova θεῖος samojediný míti zde ten účinek, abychom jen z tohoto důvodu rukopisně zaručené Ἰουστῖνος měnili v Ἰουστινιανός. A jiného důvodu není. Neboť předně nevylučuje žádný pramen výslovně možnost slovanských vpádů před r. 527, ba naopak řada zpráv mluví pro to,[1]) a za

[1]) U samého Prokopia ještě jedna zpráva svědčí o vpádech před r. 527. R. 530/31 Justinian ustanovil statečného Chilvuda velitelem vojska

druhé Germanos, jenž podle Prokopiova svědectví zemřel r. 550, mohl býti zcela dobře už za Justina velitelem vojsk v Thrakii. Rok jeho narození a stáří nejsou nikde, pokud vím, udány. Ale podle mých výpočtů bylo mu při smrti jistě přes 50 let. Neboť krátce před tím, než zemřel, totiž r. 545, provdal Johannovi, sestřenci Vitalianovu, svoji dceru Justinu, které bylo tehdy 18 let (Prok. III. 12, Hist. arc. V.); byla tedy narozena r. 527. Mimo to čteme, že po smrti Germanově ustanoven byl syn jeho Justinian vrchním velitelem výpravy do Italie (III. 40), dále že r. 552 synové Justinus a Justinianus byli císařskými vůdci vojska na Balkáně (Prok. IV., 25). a v letech 554—6 Justinus byl docela ustanoven vrchním velitelem nade vším vojskem v Kolchidě (Agathias II. 17, 18, 21).

Počítáme-li oběma v době, kdy se stali vrchními veliteli, stáří 30 let,[1]) není to zajisté mnoho, a rok jejich narození spadal by pak do r. 520 a 524 — do doby vlády Justinovy. Byl tedy Germanos už za Justina, jenž zemřel v roce narození jeho dcery, už delší dobu ženat a otcem, a mohl býti tedy zcela dobře velitelem vojska v Thrakii před r. 527. Údům císařského rodu a vůbec jinochům dvoru blízkým bývaly svěřovány důležité úkoly vojenské už v mladých letech. Srv. na př. úkol mladého Germana, syna Dorotheova (*νέος μέν γε ὢν κομιδῇ καὶ πρῶτον ἤδη ὑπηνήτης*), na Chersonesu.[2])

A že Prokopios na zmíněném místě vskutku připomínal událost z doby Justinovy a ne Justinianovy, toho konečným neméně vážným dokladem je dále způsob, jakým se Prokopios o celé události zmiňuje. Prokopios totiž, jenž přece psal dějiny vlády Justinianovy, nenadále praví: »*Když Justinus vládu měl*, Antové . . . vpadli do říše římské.« Proč by byl zvláště vytýkal toto časové označení vládou Justinianovou, kdyby běželo o císaře, jehož vládu vůbec a právě popisoval? Výrok ten zřejmě svědčí opaku. Prokopios chtěl říci, že se to nestalo za Justiniana, nýbrž za předcházejícího císaře, totiž Justina. Tento důležitý, rozhodující moment, pak to, že všechny rukopisy mají jméno Justinovo, a že konečně nic nevadí s hlediska historického, proč bychom velitelství Germanovo a vpád slovanský nemohli posunouti před r. 527, to vše mluví mně rozhodně pro restauraci textu rukopisného. Proti tomu slovo *θεῖος*, jež ovšem pak musíme vyložiti v nepřesném smyslu: »strýc druhého stupně«, nemůže samojediné rozhodnouti pro přeložení události do doby Justinianovy.

---

v Thrakii, aby čelil Antům, Slovanům a Hunnům, kteří často přecházeli Dunaj (*τὴν διάβασιν πολλάκις ἤδη Οὖννοι τε καὶ Ἄνται καὶ Σκλαβηνοὶ πεποιημένοι ἀνήκεστα Ῥωμαίοις ἔργα εἰργάσαντο* Prokop. III. 14). Připomíná-li se r. 530, že Slované před tím činili nejen časté, nýbrž i velké vpády, vztahovalo se to sotva na 3—4 leta právě minulá. — [1]) Syn Justin provázel Germana už na výpravě proti Chosroovi, který dobyl Antiochie (Malalas kn. XVIII. ed. Niebuhr 480), a ve válce proti Parthům r. 540, kdy byl zároveň konsulem (Jordanis, Rom. 376 a Continuator Marcellini ad a. 540). — [2]) Agathias IV. 21.

A ještě jednu věc: kdyby staré vítězství Germanovo bylo připadalo vskutku do vlády Justinianovy před r. 550, byl by se Prokopios, jenž vládu tu a boje jeho podrobně popisuje, někde o něm zmínil, poněvadž bylo veliké a slavné. Ale Prokopios v líčení let 627—650 nemá o tom ničeho.[1])

Z těch důvodů posunuji vzpomenutý Prokopiem vpád Antů, první to historicky ověřený vpád, na jisto před r. 527. Okkupace Adiny a Ulmitů náleží také sem. K r. 517 připomíná se už velký výboj barbarů »Getů« — patrně Slovanů[2]) — do Makedonie a Thessalie až po Thermopyly a Epirus (Marcellinus ad 517). Ale s tímto útokem vpád Antů Prokopiem uvedený spojiti a určiti jej tak rokem 517 nelze z té příčiny, že r. 517 vládl ještě Anastasios. Justinos nastoupil r. 518. Bylo patrně už vpádů několik a nebyl za Justina klid, jaký si představuje Stanojević, domnívaje se, že se v tu dobu barbaři bili někde na severu mezi sebou.[3]) Jenže o nich nikdo přímé zprávy nezachoval; ale to není divné, uvážíme-li na př., že z Euagriova nebo Anastasiova, Zonarova líčení vlády Justinianovy nedověděli bychom se také ničeho o Slovanech, a přece uvidíme ihned, jaké mu Slované řadou velkých vpádů připravili těžkosti.

III.

Další výboje slovanské, jež se už udály za vlády Justinianovy, tedy v letech 527—565, lze sestaviti v následující přehled.[4]) Od roku 527, třebas není přímým počátkem těchto výbojů, je jisto, že slovanské vpády neustále, »každoročně« se opakovaly a nabývaly stále větších rozměrů.[5]) To potvrzuje od Prokopia neodvisle i Jordanis.[6])

---

[1]) Vykládati rukopisné »*ἡνίκα τὴν βασιλείαν εἶχεν*« ve smyslu »když vládu nastoupil« a klásti potom vítězství Germanovo nad Anty do r. 527 je grammaticky nemožné. A proto zcela bezpodstatně už *Šafařík* (SS. II. 161) a po něm *Sokolov* (Iz drevnej istoriji Bolgar Petr. 1879, 42) i nově *Stanojević* (Vizantija i Srbi, Nový Sad 1903. 140) událost tu kladou do r. 527. — [2]) Srv. dále str. 142. — [3]) *Stanojević* l. c. 138. — [4]) Líčení těchto vpádů bylo podáno již několikráte, ale, kdo srovná jiné s tím, co tuto podávám, najde dosti odchylek, zejména v datování, nehledě k tomu, co jsem právě vyložil. Z novějších nejlépe o tom psal *Stanojević* (l. c. 138 sl.) a *Kos* (Izv. muz. dr. za Kranjsko VIII.), ač i s nimi v důležitých věcech se rozcházím. Za to řadu chyb má *Diehl* v stati umístěné v díle o Justinianovi (Paris 1901) str. 218—222. Je to ovšem stať vzhledem k ostatnímu, co kniha přináší, zřejmě podřízená. — [5]) Prokop. Hist. arc. 18. *Ἰλλυρίους δὲ καὶ Θρᾴκην ὅλην, εἴη δ' ἂν ἐκ κόλπου τοῦ Ἰονίου μέχρι ἐς τὰ Βυζαντίων προάστεια, ἐν τοῖς Ἑλλάς τε καὶ Χερρονησιτῶν ἡ χώρα ἐστὶν, Οὖννοί τε καὶ Σκλαβηνοὶ καὶ Ἄνται σχεδόν τι ἀνὰ πᾶν καταθέοντες ἔτος, ἐξ οὗ Ἰουστινιανὸς παρέλαβε τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν, ἀνήκεστα ἔργα εἰργάσαντο τοὺς ταύτῃ ἀνθρώπους. πλέον γὰρ ἐν ἑκάστῃ ἐμβολῇ οἶμαι ἢ κατὰ μυριάδας εἴκοσιν εἶναι τῶν τε ἀνῃρημένων καὶ ἠνδραποδισμένων ἐνταῦθα Ῥωμαίων ὥστε τὴν Σκυθῶν ἐρημίαν ἀμέλει ταύτης πανταχόσε τῆς γῆς ξυμβαίνειν.* Srv. i De aedif. IV. 1, a Hist. arc. 11. — [6]) Jordanis, Rom. 388 (po vylíčení doby Justi-

Justinian, dostav se na trůn, umínil si čeliti tomuto severnímu nebezpečí zřízením velkolepé soustavy obranné, jež se měla skládati z několika pevnostních linií (prvá byla břeh Sávy a Dunaje), protínajících Balkán od západu k východu až před »dlouhou zeď« (μάκρον τεῖχος), kterou před krátkou dobou (507—512) byl vybudoval Anastasios před Konstantinopolí od moře k moři.[1]) Za tou příčinou Justinian na počátku své vlády věnoval velké úsilí a také ohromné sumy na opravu pevností, jež, byvše v starších dobách vystavěny, ležely na poč. VI. stol. v ssutinách nebo aspoň byly neschopny tužší obrany, a také na stavbu nových tvrzí (μονοπύργια, φρούρια, ὀχυρώματα). Vypočítává je všechny, restaurované i nové, Prokopios v knize o stavbách, »περὶ κτισμάτων«, knize 4. Také zeď Anastasiovu opravil (Prokop., De aed. IV. 9).

Ale tato velká námaha a velké výdaje vyšly úplně na plano. I když snad jednotlivé pevnosti uvedeny byly v dobrý stav, říše neměla dost vojska, aby tyto rozlehlé linie pevnůstek dostatečně obsadila[2]) a postavila tak proti nepříteli hradbu, které by nikde neprorazil. V několika velkých garnisonách při Dunaji bylo sice shromážděno více vojska, byly tu i kraje hustě obsazené pomocnými vojsky barbarskými (φοιδεράτοι), ale vojsko nebylo spolehlivé, a mezi těmito garnisonami rozkládaly se příliš velké mezery, slabě obsazené, s tvrzemi nedokonalými, kudy se každý jen trochu silnější zástup nepřátel dostal do vnitrozemí. Aspoň vidíme z dějin, jež nám líčí vládu Justinianovu, jak se barbaři málo starali o tento říšský obranný systém. Vpády Gothů, Gepidů, Hunnů, Bulharů, Slovanů a Antů připomínají se opětovně. A pro každý kmen má Prokopios označení »θηριῶδες ἀνθρώπων γένος«.

U Dunaje, jenž byl stále považován za hranici říše (srv. Prokop. BG. IV. 5), seděli tito barbaři tak, že na západě ovládali Pannonii Langobardi, podle obvyklého počítání od r. 526, podle jiných teprve od r. 547, ve středu Gepidové až do valašských Karpat, z části i na pravém břehu v Sirmiu s okolím, a v okolí Singiduna zbylá část Herulů, kterou tam po porážce způsobené Langobardy r. 512 usadil Anastasios. Dále na východě blíže při dolním Dunaji seděli vedle zbytků starých Hunnů hlavně Bulhaři. Že však v celém Zadunají vedle Langobardů, Gepidů, Herulů, Hunnů a Bulharů seděli už Slované, místy skoncentrovaní a svobodní, místy pod vládou národů výše jmenovaných, nemůže býti na základě řady zpráv Prokopiových, Jordanisových a Agathiových pochyby. Z celého kontextu to vidno, i když se přímo nepraví, kde seděli. Nej-

nianovy): hi sunt casus Romanae rei publicae praeter instantia cottidiana Bulgarum, Antium et Sclavinorum. Zde Jordanis docela ovšem hyperbolicky mluví o každodenních útocích. — [1]) Srv. o ní *C. Schuchardt*, Die Anastasius-Mauer bei Constantinopel (Jahrb. d. d. arch. Inst. 1901. 107). — [2]) Agathias V. 12—14.

více jich bylo při dolním Dunaji od Ršavy ke vtoku Prutu (srv. Mauricii Strat. XI. 5), a také vidíme z líčení barbarských vpádů, že Slované měli při nich účast vynikající, ba časem převahu.

Vpády Slovanů a Antů ohlásily se hned, jak Justinian v srpnu r. 527 nastoupil[1]), ale od r. 530—532/3 ustaly. V tu dobu byl totiž císařským vůdcem v Thrakii ustanoven dobrý voják Chivud nebo Chilvud (*Χιλβούδιος*), podle jména soudíc rodem patrně Slovan,[2]) který tak výborně bránil Dunaj, že ani Hunnové ani Slované neodvážili se řeku přestupovat.[3]) Jakmile však r. 532/3 Chilvud při výpadu do země slovanské padl,[4]) nastaly útoky znovu. Od r. 535, kdy se počala válka gotská v Italii, až po r. 540 připomínají různí chronisté vpády Gepidů, Bulharů a Hunnů, v jejichž přesném datování se však rozcházejí.[5]) Také Slované se účastnili,[6]) ale výslovně se nový vpád jich uvádí teprve r. 545. Roku toho engažoval Justinian Heruly proti Gotům. Najaté zástupy Herulů táhly přezimovat do Thrakie, odkudž na jaře roku příštího měli s Narsem vytrhnouti do Italie. V tu dobu však právě velké množství Slovanů překročilo Dunaj a vyplenilo řadu obcí; ale konec výboje byl nešťastný. Herulové, ač bylo Slovanů více, Slovany přemohli a zajaté osvobodili.[7]) Událost spadá na podzim r. 545, neboť se boj strhl, když Herulové táhli do Thrakie. Ale koncem r. 547 vtrhlo nové velké vojsko Slovanů do Illyrie, a zle řádíc, pustošíc, dobývajíc pevnosti, zotročujíc muže a pobíjejíc ženy, dostalo se až k Epidamnu (Dyrrhachiu). Římský velitel v Illyrii, maje po ruce 15.000 mužů, sledoval výbojníky, ale, ač byli počtem slabší, neodvážil se na ně udeřiti.[8]) To je útok, který se obvykle datuje k r. 548 a má za první útok Slovanů do Illyrie a Dalmacie. Soudím

---

[1]) Prokopios III. 14. R. 530 porazil Mundo »Gety« pustošící Illyrii — patrně Slovany — a téhož roku prý zahnal i Bulhary z Thrakie (Marcellin. com. ad a. 530. Srv. i Malalas XVIII. ed. Niebuhr 450). Jiní tuto porážku Bulharů kladou do let pozdějších (Kedrenos p. 652). — [2]) V době té už Slované častěji se vyskytují na místech vůdců vojsk císařských. Srv. jména *Δαβραγέζας*, *Οὐσίγαρδος* (Agath. III. 6, 7, 21) mezi vůdci ve válce perské, *Σουαρούνας* mezi vojíny (IV. 20). Zmíněného Chilvuda pokládám za Slovana na základě legendy, kterou Prokopios dále vykládá, a podle niž jakýsi Ant jména stejného r. 545 vydával se za padlého vůdce římského a ustanoven byl správcem Antů, kteří se měli usídliti v okolí tvrze Turris (srv. dále). Ale ještě téhož roku podvod byl odkryt Narsem a nepravý Chilvud odstraněn. — [3]) Prokop. III. 14. Proto také Justinian přijal do svého titulu příjmení *Anticus* (Paulus, Hist. Lang. I. 25, Chron. pasch. ad a. 552 *Ἀντικός*), podobný titul měl i Justin II. (Euagrios V. 4.). — [4]) Diehl nesprávně datuje do r. 534 (Justinien 218). — [5]) Srv. Marcellinus com. ad a. 535, 539, Theofanes Conf. 338 B. (Boor 217), Malalas XVIII. ed. Niebuhr 437, 450), Kedrenos I. str. 651. — [6]) Prokop. III. 14. Z textu vidno, že se mezi lety 533 a 545 udál vpád Antů do Thrakie. — [7]) Prokop. III. 13. — [8]) Prokopios III. 29. Brzy potom r. 548/9 pod vedením Ildiga, rodem Langobarda, 6000 Slovanů ze Zadunají vtrhlo do Italie. Kdesi v Benátsku porazili vojsko římské a vrátili se za Dunaj (Prok. III. 35).

však, že i tu předcházely starší útoky, ač o nich přímých zpráv není, a zejména bych útok »Getů« r. 530 vztahoval sem. Pod těmito »Gety« com. Marcellina nelze dobře rozuměti jiný kmen mimo Slovany.[1])

Nový velmi prudký a památný útok udál se r. 549.[2]) Podnikl jej do Thrakie nějaký blíže neznámý horský kmen slovanský, povahy velmi divoké. Nebylo jich mnoho — asi 3000 v celku, — a ačkoliv se ještě k tomu za ř. Hebrem (Maricou) rozdělili na dva díly, hnali oba před sebou vítězně silnější vojska římská. Oddíl, jenž táhl na Thrakii, přepadl vůdce Aspada, jenž v pevnosti Curulu (*Τζουρουλόν*, *Τζουρουλός*) mezi Cařihradem a Adrianopolí velel jízdě, porazil jej a vůdce samého, jemuž dříve kůže se zad byla stažena, za živa upálil. Po tomto vítězství Slované zpustošili celou Thrakii, dobyli Toperu, města ležícího při Mestě na jižních svazích Rhodopských hor, pobivše při tom 15.000 mužů a zajavše na tisíce žen a dětí.[3]) Thrakie zůstala plna nepochovaných mrtvol. O Illyrii, kam druhý oddíl Slovanů vpadl, nemáme tak podrobné zprávy, ale také tam mírněji nehospodařili.

Roku následujícího (550) na jaře nový zástup Slovanů, tentokráte »silný jako nikdy před tím«, přešel Dunaj a postupoval směrem na Niš (*Ναϊσσός*), maje v úmyslu udeřiti na Soluň.[4]) Císařský vůdce Germanos, — nám známý — jenž v illyrské Sardice chystal vojsko do Italie proti Gotům, dostal rozkaz, postaviti se jim vstříc. Ale k boji nedošlo, neboť Slované, uslyševše, že v Sardice stojí s velkým vojskem Germanos, pověstný už z bojů za doby Justinovy, dostali strach a obrátili se na pravo do Illyrie a do sev. Dalmacie. Ale jakmile Germanos zemřel a vojska císařská odtáhla na podzim na západ k Saloně, Slované opakovali útoky,[5]) a loupíce po celém poloostrově, nadělali opět velkých škod. Nové vojsko proti nim vyslané pod vrchním vedením eunucha Scholastika

---

[1]) R. 530 odrazil útok Getů Mundo (Marcellin. ad a. 530. Srv. Malalas XVIII. ed. Niebuhr 450). Útok Getů do Makedonie, Thessalie a Epiru připomíná Marcellin už k r. 517 (srv. nahoře str. 139). Totožnost těchto Getů se Slovany přijímám přes námitky J. Radoniće (Ko su Geti u chronici komesa Marcellina? Glas srp. akad. 1901, 204) za základě o něco málo pozdějšího přímého ztotožnění obou jmen u Theofylakta Simokatta (VII. 2, 5): *τοῖς Γέταις, τοῦτο γὰρ τοῖς βαρβάροις* (scil. *τοῖς Σκλαυηνοῖς*) *τὸ πρεσβύτερον ὄνομα*; srv. i III. 47: *τὸ δὲ Γετικόν, ταὐτὸν δ' εἰπεῖν αἱ τῶν Σκλαυηνῶν ἀγέλαι.* Ovšem jisté to u Marcellina není. — [2]) Prokopios III. 38. O dobytí Toperu od Slovanů zmiňuje se krátce i Prok. De aedif. IV. 11. *Diehl* (Justinien 220 nesprávně tento útok datuje do r. 551, Stanojević do r. 548 (str. 145). — [3]) Zde podotýká Prokopios, že zajetí žen a dětí stalo se tentokráte výjimkou. Jindy prý Slované vše pobíjeli, muže i ženy s dětmi, a to způsobem ukrutným, vbíjejíce je na koly nebo spalujíce za živa a pod. — [4]) Prokop. III. 40. (*Σκλαβηνῶν ὅμιλος ὅσος οὔπω πρότερον*). — [5]) Mnozí byli domněni, že v opětovném útoku měl ruce gotský Totilas, který Slovanům penězi zaplatil (Prok. l. c.).

udeřilo sice na jednu část Slovanů, tábořící nad Adrianopolí, ale bylo úplně poraženo, následkem čehož se Slované dostali, zpustošivše kraj Astike, až k »dlouhé zdi« cařihradské.[1]) Teprve tam je nové vojsko zadrželo a přinutilo k návratu (v zimě r. 550/1).

Diehl klade tento útok do r. 552,[2]) ale nesprávně, jak vidno z podrobného chronologického seřazení Prokopiova. R. 551 udál se ještě jiný velký vpád, jejž učinili na podnět Gepidů hunnští Kuturgurové, sídlivší před tím u Azovského moře, a to počtem 12.000 mužů, ale toho se Justinian jednak obratnou politikou, jednak poplatkem zhostil.[3]) Za to ještě koncem r. 551 nový velký zástup Slovanů, nedbaje vojska císařského, vpadl do Illyrie.[4]) Slované opět poseli dráhu, kudy šli, mrtvolami, osady zpustošili a množství lidí vlekli do otroctví. Nikdo se jim nepostavil v cestu a i Dunaj přešli na zpáteční cestě klidně, poněvadž jim Gepidové, kteří zde seděli, poskytli volný průchod za poplatek zlatého statéru z hlavy muže. A ještě krátce potom udál se patrně nový vpád, neboť čteme, jak císař obviňuje Gepidy, že opět pustili nějaký zástup Slovanů přes Dunaj.[5])

Po r. 551 prameny o barbarských výbojích delší dobu mlčí. Buď nebylo vpádů nebo, jak se spíše zdá, nebyly velké a nezasáhly hlouběji do země. Teprve r. 558 podle Agathia (559 podle Theofana, Malaly a Kedrena) strhla se nová bouře. V tu dobu předně hunnští Kotrigurové pod vůdcem Zaberganem vpadli přes dolní Dunaj do Thrakie; odtud jedna část pronikla do Řecka a k Soluni, druhá až k dlouhé zdi cařihradské a na Chersonés, kdež ji v poslední chvíli starý Belisar, posadiv si krunýř na prsa a přílbu na šedivou hlavu, porazil a zahnal.[6]) Agathias, jenž událost tu dopodrobna popisuje, nemluví při tom o Slovanech. Ale kronika Barhebreova a po ní Malalas, Theofanes a Kedrenos uvádějí, že útoku se účastnili i Slované, což je ostatně při stavu věcí v Podunají zcela přirozené.[7]) Theofanes popisuje ještě, že se zdržovali Slované s Hunny po delší dobu v okolí Selymbrie, Tzurula a Dri-

---

[1]) *Ἀστικὴ* (*χώρα*), zvaná podle starého kmene thráckého *'Ασταί*, rozkládala se mezi Adrianopolí, Apollonií a Perinthem; hlavní osada byla Bizye. — [2]) *Diehl*, Justinien 220. — [3]) Srv. podrobně u Prokopia IV. 18, 21. 2000 Kuturgurů bylo přijato mezi foederáty a usazeno císařem v Thrakii. — [4]) Prokopios IV. 25. Stanojević klade vpád do r. 552 (str. 150), ale z textu Prokopiova soudím, že se počal už r. 551, neboť Slované *dlouho* (*χρόνου τι μέγα κατατρίψαντες μῆκος*) pobyli v Illyrii, než se vrátili. Pak teprve vypukla válka mezi Gepidy a Langobardy, bylo delší jednání s Justinianem, v němž císař obviňuje Gepidy, že nové zástupy Slovanů pustili přes Dunaj, následovalo vítězství Langobardů, — a to vše se stalo před koncem jara 552, podle závěrečných slov kapitoly. — [5]) Prok. l. c. — [6]) Agathias V. 11—25. — [7]) Barhebraeus II. 85; Malalas XVIII. (ed. Niebuhr 490); Kedrenos I. 677. Kronika biskupa Victora připisuje vpád ten Bulharům a vročuje do r. 560 (post cons. Basilii V. C. anno XX). Barhebraeus dí jen, že se to stalo po velkém zemětřesení r. 558.

ziper a že teprve, když císař hrozil s loďstvem vniknouti do Dunaje a odříznouti jim pochod zpáteční, vrátili se zpět.

Tento hunnský vpád, byl, jak se podobá, poslední velkou ranou, k níž se proti říši římské odvážil kdysi tak strašný kmen, byli-li to už vůbec staří Hunnové. Od té doby začínala míti říše na Balkáně od Hunnů pokoj [1]) Staří kmenové, které kdysi Attila sjednotil, byli z části vyhubeni, z části rozptýleni, a nově přišlí Kotrigurové byli posledními boji s císařem a také boji, které v Zadunají podniknouti musili s Utrigury, oslabeni tak, že se neodvážili více větších podniků. Ale náhrada za Hunny nedala na sebe dlouho čekati, a nepřítel, jenž na místo jejich vstoupil, byl tak silný a hrabivý, že sílu jeho brzy těžce pocítila nejen říše, ale i zadunajští národové, především Slované. Byli to Avaři, »*γένος ἀπιστότατον καὶ ἀπληστότατον τῶν νομάδην βιούντων*«, jak praví Theofylaktos.[2])

S Avary přišel Justinian do styku krátce před svou smrtí, ale zatím jen do styků mírných. R. 558 přijal císař v Cařihradě první posly avarské, a smluviv s nimi za poplatek mír, propustil je s velkými dary nazpět.[3]) V letech následujících opakovalo se toto jednání o sídla, jež by se jim měla vykázati,[4]) a ačkoliv při tom byly nepříjemnosti, měl přece císař do své smrti r. 565 od Avarů pokoj. Justinian vůbec na konci svého života pozbyl vší energie a přes to, že byl lakotný, platil raději zlato na vše strany, aby odvrátil pohromy od říše a svého trůnu. Teprve po jeho smrti, když nový císař Justinus placení poplatku a vydání Sirmia na dobro odepřel, nastalo zjevné nepřátelství mezi říší a Avary, kterým opět pravidelně sekundovali Slované. Ale výklad o tom — v tu dobu spadají největší vpády slovanské, provázené i kolonisací ve velkém — nespadá již v rámec této stati, v níž jsem chtěl vylíčiti jen dobu Justinianovu.

Že by se byli Slované za doby Justinianovy usazovali hlouběji uvnitř poloostrova Balkánského, pro to bezpečných zpráv nemáme. Ale také není správné, praví-li Diehl, že vůbec v VI. stol. žádný vpád barbarský se neskončil ještě usazením (jako později v VII.), poněvadž prý se vždy dobrovolně vrátili nebo byli násilně zpět zahnáni za Dunaj.[5]) Máme aspoň, nehledě ani ku konci VI. století, už pro dobu Justinianovu přímé svědectví o území, jež se táhlo podél pravého břehu Dunaje. Slyšeli jsme na počátku

[1]) Theof. Conf. k r. 562 připomíná ještě vpád Hunnů, kteří dobyli města *'Οβαισίπολις* (čtení pokaženo) a Anastasiupolis v Thrakii (366 B. ed. Boor, 236). Anastasios bibl. v latinské své kronice, vypsané z Theofanovy, zove město »Hebes civitas«. — [2]) Theofylaktos Sim. I. 3. — [3]) Menander 1—2. Theofanes Conf. 359 B. (Boor 232), Malalas XVIII (ed. Niebuhr 488), *Συνόψις χρονική* ed. Cumont (Anekdota Brux. I. str. 25). — [4]) Victor Tonnen. ep. Chron. ad a. 563; Menander c. 4. — [5]) *Diehl*, Justinien 220.

této stati, že již před nastoupením Justinianovým na počátku VI. stol. nebo na konci V. usazovali se Slované v okolí dvou zadunajských tvrzí Adiny a Ulmu.

Jméno Ἄδινα vyskytuje se vůbec jen jedenkráte, a to u Prokopia na místě uvedeném, z jehož výčtu lze zároveň souditi, že jde o tvrz, ležící poblíže Palmatidy, jež podle popisu ležela dále od břehu kdesi na jihozápad od Durostora: *Πάλματις ἐν στενῷ κείμενον μεῖζόν τε κατεστήσατο (Ἰουστινιανός) καίπερ οὐ παρὰ τὴν ἀκτὴν τοῦ ποταμοῦ ὄν.*[1]) Vedle toho však známy jsou dvě osady na Dunaji, jejichž jméno zachováno je ve formě Altina, Ἀλτίνα var. Ἀλδίνα, a je konečně možno, že Adina místa svrchu uvedeného je jednou z nich, a že pouze jméno bylo chybou písařovou zkomoleno. Prvou Altinu uvádí Itinerarium Hieros. na cestě ze Sirmia do Singiduna,[2]) a ležela tedy nedaleko Bělehradu v nejvýchodnějším cípu Srěmu. Druhou však uvádí sám Prokopios při pravém břehu Dunaje před Durostorem,[3]) tedy na západ od Silistrie u Tutrakanu. Tato druhá Altina je však velmi blízka Adině, jež podle téhož autora má býti trochu opodál Dunaje k jihu, a není nemožno, že obě, Adina i tato Altina (Aldina), je tvrz jedna a táž a že bylo pouze jméno na jednom místě písařem zkomoleno.

Druhá, tvrz Ulmitů, pro niž rekonstruuji jméno Ulmus, ležela kdesi v Skythii.[4]) Eparchie skythská v době VI. století obsahovala následující města: Tomes, Dionysopolis, Akrai, Kalatis, Istros, Konstantianai, Zeldepa, Tropeos, Axiupolis, Kapidava, Karsos, Trosmis, Noviodunos, Aigissos, Halmyris a tedy kraj dnešní Dobrudže až po čáru Dionysopolis—Axiupolis (Balčik—Černá voda), jež Skythii dělila od eparchie mysijské.[5]) Ulmus ležel kdesi na sever od Černé vody. Slované tam seděli už dávno.

Ostatně se jméno Ulmus (Ulmos) opakuje ještě dvakráte v Podunají. Jedno zná v Pannonii (v dnešním Srěmu) mezi Mursou a Sirmiem mapa Peutingerská a Itineráře Antoninův i jerusalemský,[6]) druhé v západní Moesii na cestě mezi Remesianou a Naissem, tedy v okolí srbského Pirotu, itinerář jerusalemský.[7])

---

[1]) Mapa Peutingerská (segm. VIII. 3) uvádí stanici Palmatis ve vzdálenosti 14.000 kroků od Durostora. — [2]) Itiner. Ant. et Hier. ed. *Parthey et Pinder* 563, 13 Altina. — [3]) Prokop. de aedif. IV. 11. Ἀλτῖνα var. Ἀλιδίνα; IV. 7 ἔρυμα τῶν Ἀλτηνῶν. Srv. i Notitiae dign. or. 37. — [4]) Prokopios IV. 7 *ἐπὶ Σκύθας δὲ τὸ λοιπὸν βαδιοῦμαι. ἔνθα δὲ φρούριον πρῶτον Κυρίλλου ἁγίου ἐπώνυμόν ἐστι . . . ἐπέκεινά τε αὐτοῦ ἦν μὲν ἐκ παλαιοῦ ὀχύρωμα Οὐλμιτῶν ὄνομα, βαρβάρων δὲ Σκλαβηνῶν ἐπὶ χρόνου μῆκος ἐκείνῃ τὰς ἐνέδρας πεποιηκότων.* — [5]) Výčet a forma jmen podle Hieroklova Synekdemu (ed. Buckhardt str. 3). Tamtéž byla hranice Skythie a Mysie podle Prokopiova výčtu (ed aed IV. 7). Sucidava byla ještě v Mysii, Axiupolis v Skythii. — [6]) Itin. Anton. 131, 3; 232, 4; 261, 2; 267, 1; 268, 2; Itin. Hierosol. 563, 4. Srv. i Tab. Peuting. segm. VI. 3 (Ulmo-Spaneta) a CIL. III. 422. — [7]) Itin. Hierosol. 566, 5. Ulmus položen zde 19.000 kroků od Niše na východ.

Třetí doklad o pokusu Slovany kolonisovati přináší Prokopiova zpráva v Dějinách války gotské k r. 545 (III., 14. Srv. napřed str. 141). Zde je totiž zmínka, že císař Justinian nabídl slovanským Antům pevná sídla v okolí pevnosti *Τούρρις* zvané s podmínkou, že za to budou na stráži proti vpádům hunnským. O pevnosti praví Prokopios, že byla nad Dunajem (*ὑπὲρ ποταμὸν*) a že ji před dávnými lety vystavěl císař Trajan.[1]) Tuto pevnost Sokolov, Kos i Stanojević a jiní hledají kdesi na levém břehu Dunaje, při vtoku Aluty, sledujíce v tom patrně Šafaříka, jenž ji ztotožnil s dnešním městem Turnul-Magurele.[2]) Ale poněvadž prameny jinak o nějaké tvrzi jména toho na samém Dunaji nevědí, ač by jako pevnost Trajanem zbudovaná měla býti uvedena v officiálních mapách a itinerářích, z nichž jsou nám přepisy zachovány; a poněvadž tytéž prameny zaznamenávají pevnost *Turres* (plur.) zvanou dále od Dunaje ve vnitrozemí mezi Remesianou a Serdikou, na nejdůležitější vojenské silnici balkánské vedoucí z Viminacia (Kostolce) přes Naissos (Niš), Serdiku (Srědec), Philippopol a Adrianopol do Cařihradu[3]): je možno, že osadou (*πόλις*) Prokopiem vzpomenutou mohla býti míněna také tato pevnost a že výraz *ὑπὲρ Ἴστρον* položen je nepřesně ve významu dále od Dunaje směrem k horám ve vnitrozemí.

Při této lokalisaci pochopili bychom také mnohem lépe, v čem záležela politika zámyslu Justinianova. Dunaj byl té doby říšskou hranicí, a území k severu za ním, tedy dnešní Valašsko, bylo r. 545 už naplněno Slovany. Jaký smysl mohlo však míti potom věnování nějakého území při vtoku Aluty, jež nepatřilo k říši? A jak *tam* měli Anti chránit říši od útoků hunnských? Něco jiného je s krajem kolem pevnosti Turres, jež ležela před průsmykem dragomanským. Tudy šla důležitá, ba nejdůležitější strategická silnice spojující Dunaj s Cařihradem, tudy vedly obvyklé vpády barbarů směrem na hlavní město, a zde také usaditi kmen, jenž byl mezi Slovany znám v Cařihradě svou statečností (srv. Jordanis V. 35 Antes vero, qui eorum sunt fortissimi) s podmínkou, aby byl spojencem a strážcem říše, bylo by bývalo jistě výborným tahem císařovým. Hledisko strategické vede nás proto od lokalisace Šafaříkovy mnohem spíše sem, mezi Niš a Srědec, text sám ovšem k Dunaji.

---

[1]) Prok. l. c. *εἰς πόλιν ἀρχαίαν Τούρριν ὄνομα ἣ κεῖται μὲν ὑπὲρ ποταμὸν Ἴστρον, Τραϊανοῦ τοῦ Ῥωμαίων αὐτοκράτορος ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις αὐτὴν δειμαμένου.* — [2]) *Šafařík*, SS. II. 162, *Sokolov*, l. c. 43, *Kos*, l. c. 110, *Stanojević*, l. c. 143. Srv. i *J. Marquart*, Chronologie d. alttürk. Inschr. Leipzig 1898, 78. — [3]) Itiner. Antonini 135, 2; Itin. Hierosol. 566, 8; Tab. Peuting. segm. VII. 5; Anon. Ravennas IV. 7 (ed. *Pinder* et *Parthey* 191). Srv. i Prokop. De aedif. IV. 4 (*Τουρρίβας*). Na mapě Peutingerské vzdáleny jsou Turres od Niše 49.000, od Srědce 52.000 kroků. Připadaly tedy k dnešnímu Pirotu, v jehož okolí se nalézají ještě zbytky římských opevnění. Srv. *Konst. Jireček*, Die Heerstrasse von Belgrad nach Konstantinopel (Prag 1877) 24.

Jenom nevíme, přestěhovala-li se vskutku zmíněná část Antů. Čteme jen, že Anti přijali nabídku, žádajíce Chilvuda za správce, ale tohoto Chilvuda, když se bral do Cařihradu, Narses zajal a uvěznil. Co se jinak stalo, nevíme. Prokopios nemluví nikde, ani Agathias nebo Menander o nějaké kolonii Antů v této části Illyrie. Ale přes to není vyloučeno, že se přesídlení stalo. Objevujíť se nám později na mnohých místech slovanské kolonie, aniž jsme se dříve dočetli, kdy a jak se tam vzaly.